

EESTI KUNSTIAKADEEMIA
DISAINITEADUSKOND
KLAAS

MAARJA SILDVEE
KAHE VAHEL
BAKALAUREUSETÖÖ

JUHENDAJAD: ANDRA JÕGIS ja MAARJA MÄEMETS

TALLINN 2023

Sain juba esimesel kursusel aru, et soovin kuuma klaasiga töötada – just selles tehnikas olid meeldivamad klaasitöö elamused. Minu esimene klaasipuhumiskogemus oli eriliselt meelde jääv – see näis nii ohtlik ja kartsin end kõrvetada, kuid peale proovimist olin tugeva emotsionaalse laengu osaliseks saanud.

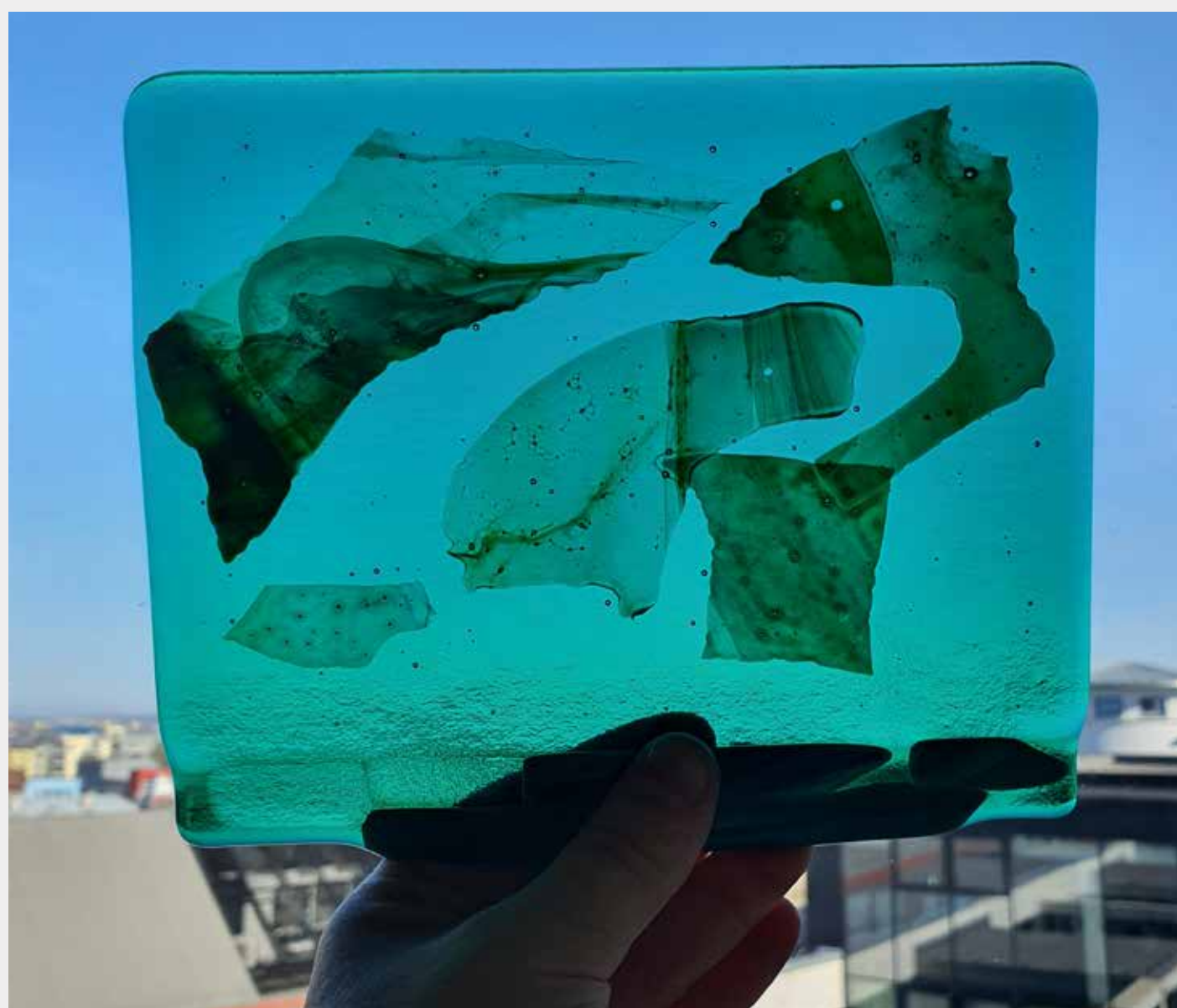
Sulatustehnikatest meeldis mulle enim kuuma klaasi vahetu töötlus sulatusahjus – kaitsevarustust ja kindaid kandes klaasi ahjus rullimine kolmemõõtmeliseks objektiks.

Esimene puhumistöö, 2019

Mõned aastad hiljem olen ringiga tagasi jõudnud puhumistehnika juurde, mis sisaldab ka klaasi rullimist. *Roll-up* tehnikas kasutatakse tasapinnalist kokkusulatatud klaasplaati, mis peale üles soojendamist rullitakse klaasipuhumispiibule ja peale seda vormitakse vastavalt kavandile.¹

Tutvusin selle tehnika kohta uurides *roll-up* meetodiga, mida on võimalik teostada ilma sulaklaasiga täidetud klaasipuhumisahjuta, kogu protsessi jaoks saab kasutada materjalina lehtklaasi ning klaasi töötlemiseks vähem seadistamist ja energiakulu nõudvaid puhumisstudio masinaid. Pean seda meetodiks, millega tegelemine tundub tulevikus elluviidav ning seetõttu valisin selle lõputöö tehnikaks.

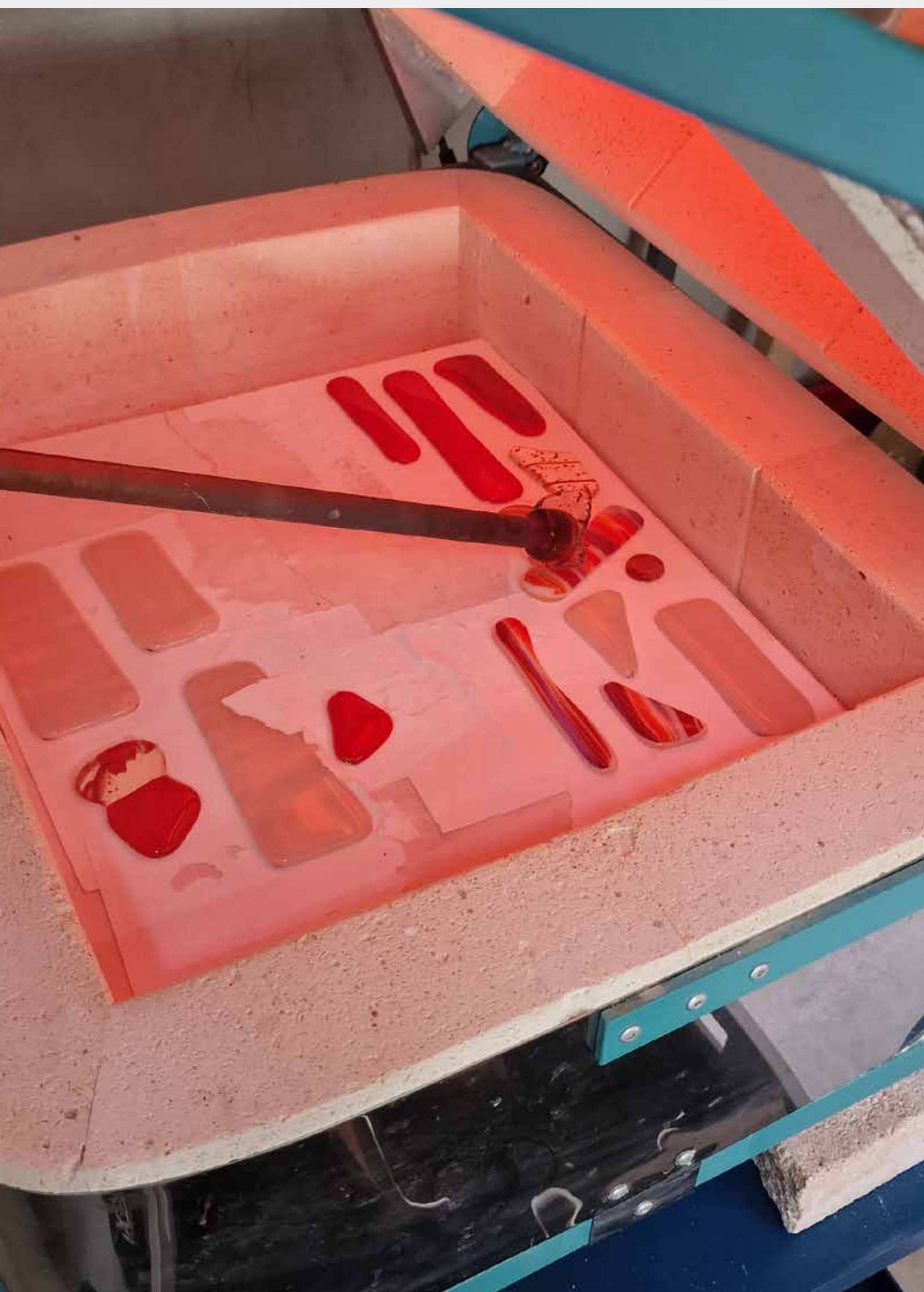
Kahekihilise kokkusulatuseläbinud klaastahvlid, mida saab kasutada *roll-up* tehnikas

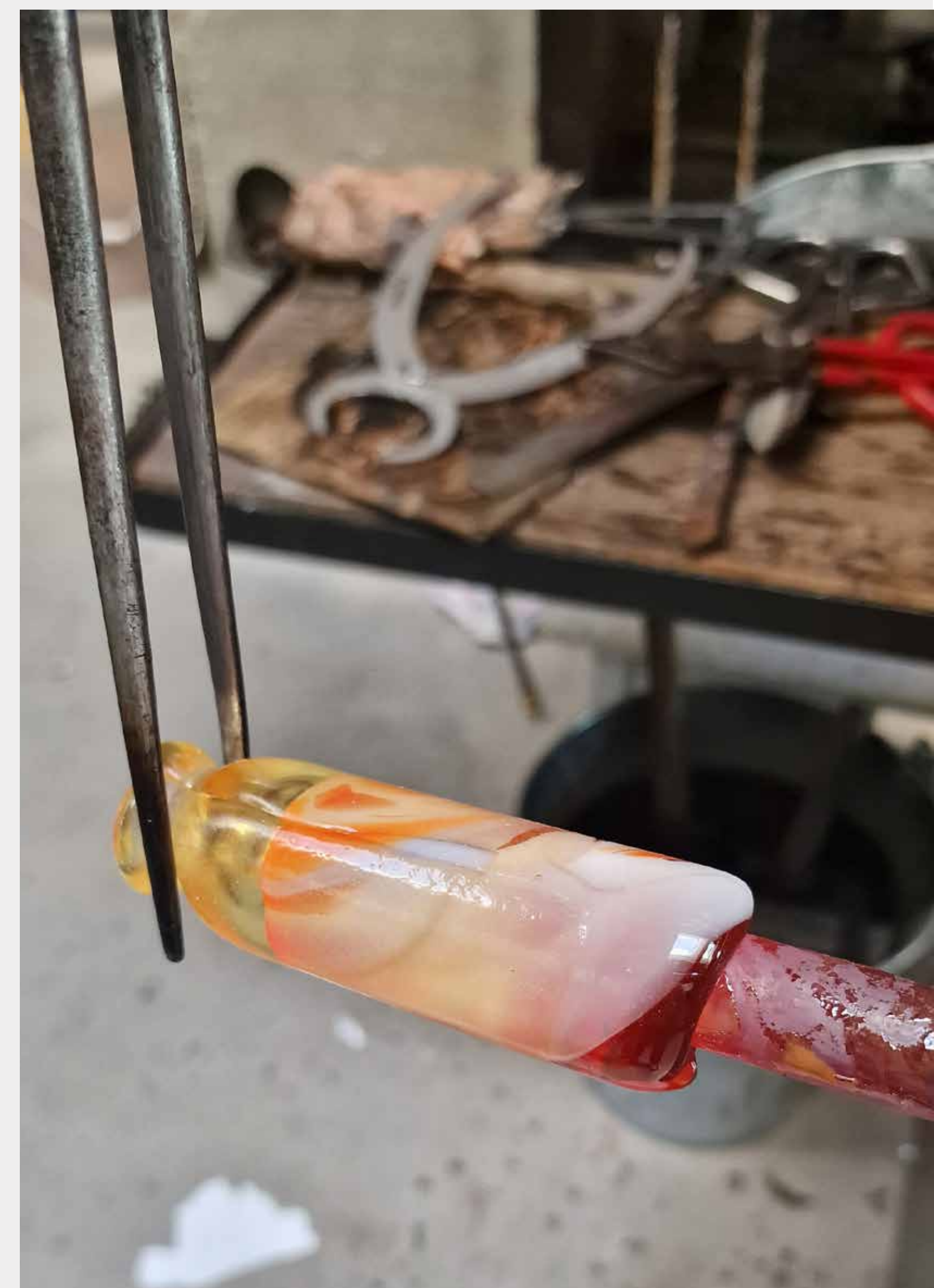
Katsetamise käigus proovisin ühe klaasikihi peale rullida teise, suurema lehtklaasi tüki. Klaasi puhudes võetakse tavaliselt järgmine kiht klaasi klaasipuhumisahjust ning alumine ja pealmine kiht ühinevad. Minu proovi tulemusena jäi aga kahe kihi vahele õhk ja tekkis uus kihtidevaheline õhkruum. Töötasin ühe klaasikihi asemel kahega ja proovisin neid mõlemaid modelleerida, kuid sain aru, et sisemise kihi üle puudub kontroll – olin ligipääsu sulgenud, vormida sain vaid välist kihti. Kahe klaasi vaheline, mänguline, vahepealne ruum on mind sütitanud sellest ajast saati.

Kuidas seda avada, kuidas jõuda uuesti esimese kihini? See suletud ala on omamoodi saanud sümboliks maailmale, kus viibin klaasi puhudes – keskkond omade reeglitega, mis on eemal tavapärasest, nõudlik ja väljakutseterohke, mis samas võimaldab oma mängulisuse ja erilisusega.

Poolitatud kahekihiline puhumisproov

Materjali kogumine ahjust, et puhuda kirbel

Teise klaasikihi rullimine ja sulgemine

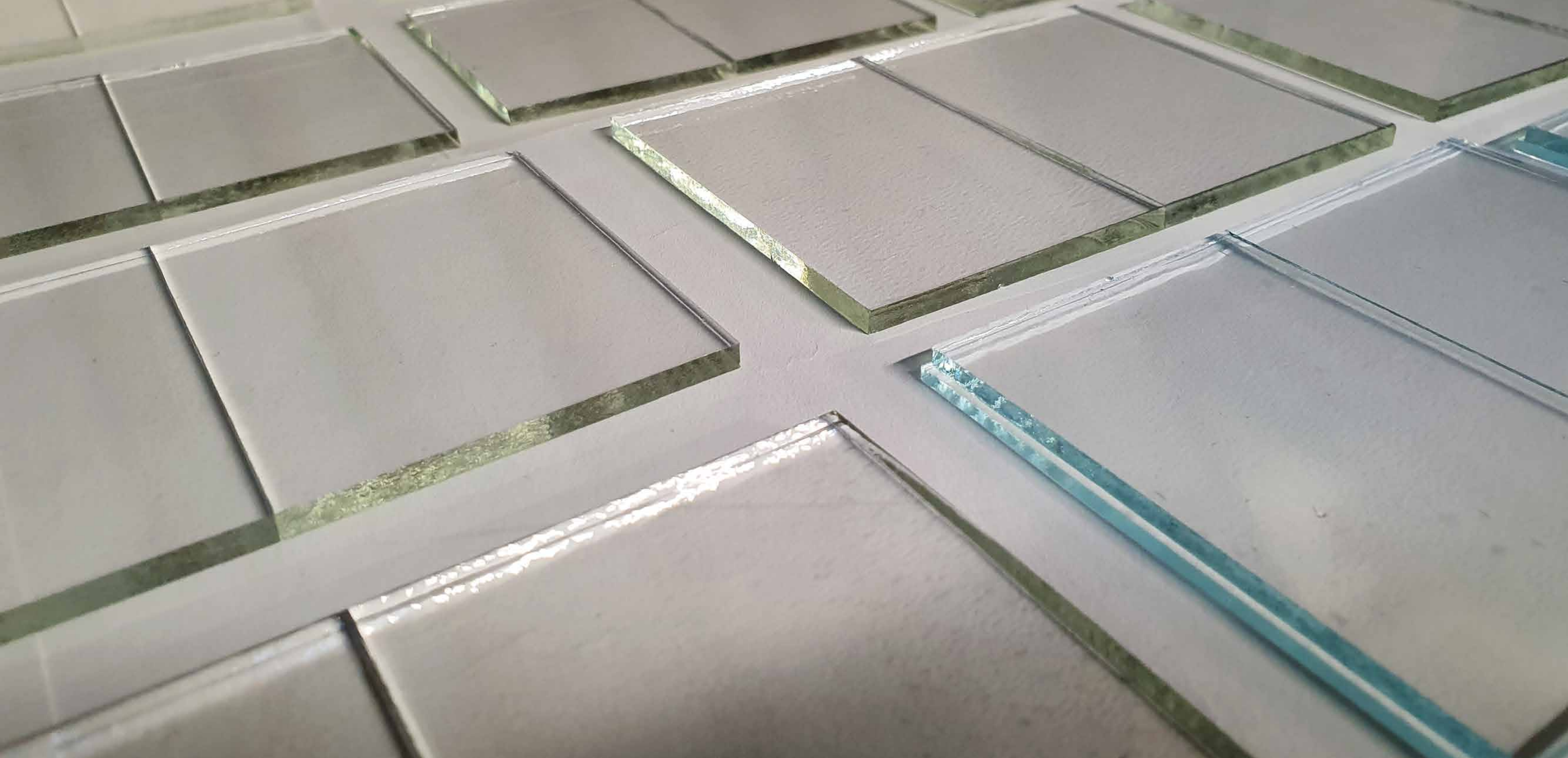
Läbilõiked proovitöö pealmises kihis

Moodustunud kahe kihi vahelist dimensiooni hakkab enda töös lahti harutama. Kuna minu jaoks on teema eksperimenteeriv ja lõbus, siis pakun välja mängulisi võimalusi, kuidas läheneda kahe kihi vahelisele alale, millele pääseb peale valmistamist ligi vaid klaasi mehhaaniliselt töödeldes või katki tehes.

Konkreetsema vormini jõudsin, kui vaatlesin esemeid, mis peitsid enda sisemuses veel midagi ja olid avatavad. Soovin vaatajale edasi anda elevust, mis mind valdab klaasitööd tehes, seega ühe esemena uurisin lähemalt lapsepõlvest tuttavaid *Kinderi* üllatusmunasid.

*Kinderi*üllatusmuna on hõbepaberiga kaetud maius, mille šokolaadist kesta sees on plastikust kapsel mänguasjaga. Üllatusmuna puhul on oluliseks rituaalid, mis kaasnevad selle avamisega, et jõuda sisemuseni – sahiseva paberi eemaldamine ja erinevad võimalused, kuidas šokolaa- dist kesta lahti teha – poolitamine, tüki ampsamine või muu protsess. Lisaks sellele pakub põnevust teadmine, et peale kesta eemaldamist või söömist on ees ootamas üllatus.² Eesmärk anda edasi analoogilisi tundeid oli ees- kujuks töö vormikuju leidmisel.

Pealmise kihi jaoks ettevalmistatud klaaslehed

Erinevad klaasijääd

Minu töö alumine klaasikiht valmis jääklaasist, mille tükke võtsin järjest piibu peale. Kuumutamise ja puhumise käigus need sulasid üksteisega kokku ning lõplik värv jäi ka minu jaoks üllatuseks. Paljudel kunstnikel, kes töötavad klaasiga, on ebaõnnestunud katsetustusi või esimesi töid, mida ei soovita enam talletada. Kui neid katki teha ja sorteerida, saab nende seast välja valida tükke mida on võimalik uuesti kasutada. Mina rakendasin lõputöös nii teiste kunstnike selliseid jääke kui ka enda vanu töid. Niisuguse materjalikasutuse puhul on ka tulemus huvitavam ja mängulisem.

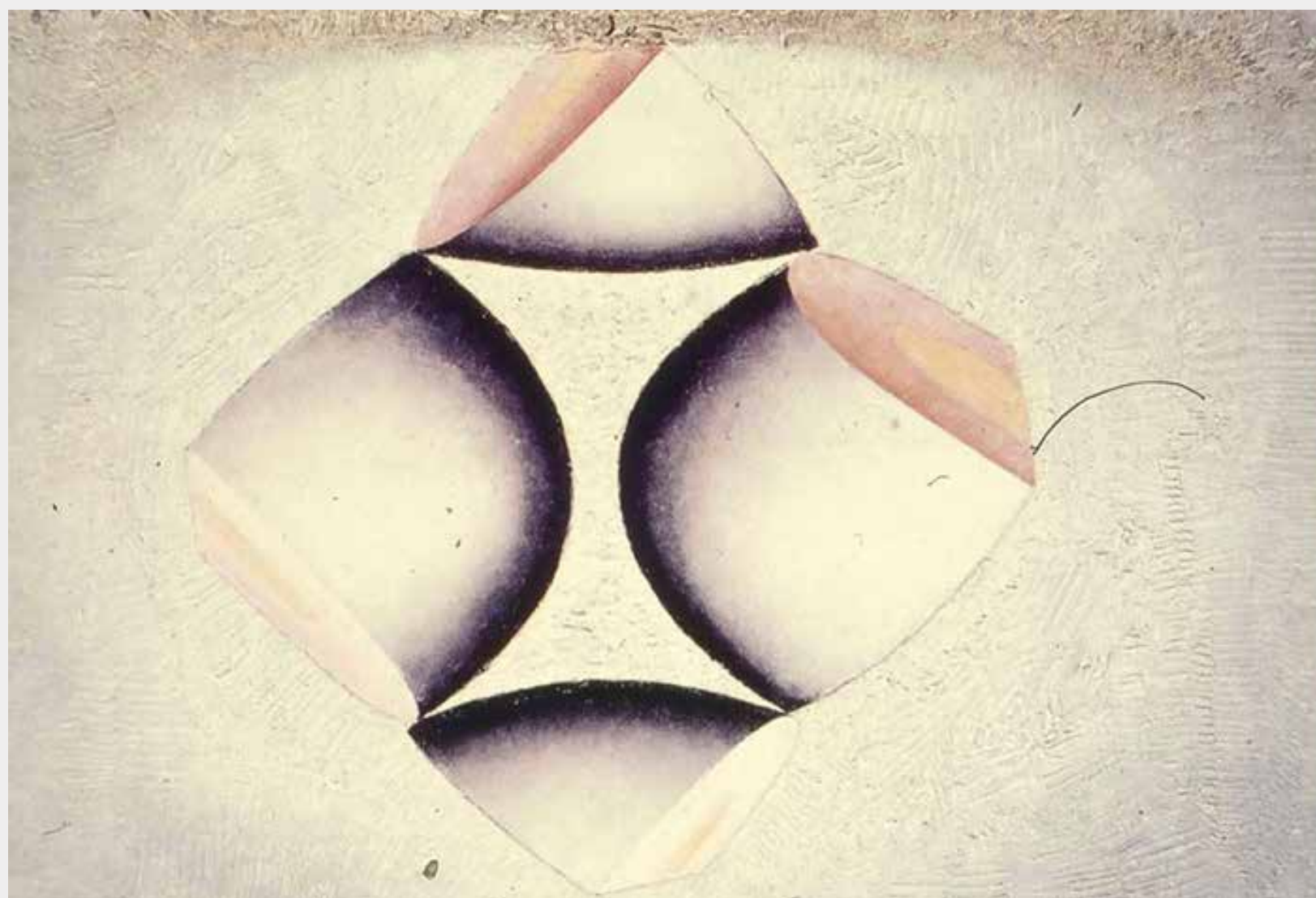

Foto 1. Ülo Sooster. Neljaks jaotatud muna, 1968

Foto 2. Ülo Sooster. Kosmiline muna, 1960

Uurisin muna kui sümbolit ka laiemas tähenduses. Muna on elu sümbol, seotud mitmel pool maailmas loomise müütidega. Muna kujund on olnud igavikuline teema kunstnikele – seda kujutatakse nii sünni kui ka surma kontekstis, samuti olmelistes, feministlikes, filosoofilistes, maailma loomise müüdi ja muudes võtmetes.³

Maailmaloomes kaudu on ühe eesti kunstnikuna kosmilist ürgmuna kujutanud Ülo Sooster (foto 1). Ta on muna kujundit tükeldanud, avanud, edasi andnud joonega, maalides, segatehnikates, möradega ja ilma (pilt 2).⁴ Munal ja klaasil on mõlemal ellu ärkamise potentsiaal. Kuigi kõik materjalid on mingil määral sellised, siis sulaklaasiga tegeledes väljendub elu alge minu jaoks eriti jõuliselt – ta nagu ootaks ahjust väljapääsu, et hakata puhumisprotsessis liikuma ja oma elu elama. Elava klaasiga peab siis kogu aeg kaasa liikuma ja teda ohjama. Ahjust väljunud klaasi ootab ees uus elu, kuid nagu igal elusolendil, on ka klaasil võimalus hukuks, purunemiseks.

Lõputöö protsess

Klaasikunstnik Robert Coby uurib oma töödes looduslikke kihte ja tekstuure. Tööd valmivad puhumistehnikates, lõpliku vormini jõuab ta klaasi sisse lõikeid tehes kasutades külmtöötlustehnikaid. Mitmekihilisus ja erinevate tehnikate kooslus loovad dünaamilise terviku välistest ja sisemistest klaasikihtidest. Ta loob kontraste orgaanilise ja naturaalse ning kontrollitud ja geomeetriselise vahel.⁵ Robert Coby on mitmes töös kasutanud just muna-vormi ning eripalgeline tehnikakasutus loob elavad klaasipinnad. Sellist lähenemist soovin ka enda töösse kaasata.

Pii jagaja – tööriist, mida kasutasin klaasi
ümbermõõdu ja diameetri suhte mõõtmiseks

Tööprotsessis katsetasin peamiselt kahekihilist rullimis-
tehnikat, kuid vahepeal proovisin puhutud töid ka mit-
mes etapis teostada – valmistasin esimese klaasimulli ehk
kirbli ja peale jahtumist külmtöötlesin sinna sisse struk-
tuure. Seejärel võtsin kirbli pärast kuumutamist uuesti
piibule ja rullisin selle peale teise lehtklaasikihi. See oli
minu jaoks huvitava tulemusega tehnika, kus sisemine
osa ei olnud kontrollitav ja deformeerus, lõpuks vajus
see vastu pealmise kihi seinu. Sooviksin sellist varianti
hiljem edasi arendada, aga lõputöös jäin variandi juurde,
kus tekkis kahe klaasikihi vahele suletud õhkruum, mis ei
moondunud nii kergelt. Seda sain hiljem edasi avastada,
kasutades külmtöötlustehnikaid.

Klaastahvlist rullitud toorik, millesse saagisin lõiked, hiljem võtsin soojendatult uuesti piibule ja rullisin läbipaistva kihi peale

Sisemine kiht deformeerus

Kahe kihi vahelise ruumi avastamise protsess

Töötasin materjali eksperimentidest lähtuvalt ja lõplik töö valmis peale protsessi käigus kogetu reflekteerimist. Algsest kahekihilisest vormist sündis idee ning peale uurimisprotsesse jõudsin kindlama tahtliku kujuni. Kui algsed katsetused olid mõõtmetelt suuremad, siis lõpliku otsuse langetasin mõõtmetelt väikese kasuks. Arvan, et tingimuste limiteerimine, nagu näiteks lehtklaasiga töötamine, annab võimaluse avastada uusi loomingulisi teid. Olen tihti pannud tähele, et kui mul on vähe võimalusi, sünnivad uued ja huvitavad kooslused.

Klaas on materjalina keerukas ja ettearvamatu. Õppima tulles ei teadnud ma sellest peaaegu midagi, ootused ei olnud kooskõlas tegelikkusega. Praegugi ei saa ma selle põgusa kokkupuutega protsesside tulemusi saajaprotsendiliselt ette ennustada, kuigi olen teadlikum. Looming kaasneb materjaliga töötades ja eksperimenteerides, seda tundma õppides. Mind köidab klaas kõige rohkem just liikuvus olekus – elava ja kuumana.

Mulle sobivad enam tööprotsessid, kus saan töötada käsi-käes materjaliga, katsetada, teha rumalusi ja siis reflekteerida, võtta kaasa uued teadmised. Lõputööga olen jõudnud selle lävele, mida tahan ka tulevikus edasi teha – klaasi puhuda, mänguliselt ja võimaluste piire kombates. Mind aitab tihti see, kui mul ongi vähe valikuid – kriis. Kit-sikuses suudan teha olulised valikud ja huvitavad mõtted tulevad sageli just sel moel.

Viited

- ¹ Kofod, Michael. Roll-up Technique. <https://micko.dk/roll-up-technique> (vaadatud 20.05.2023).
- ² Siu-cheong, Li. Food and Fun for Children: A Circuit of Culture Study of Kinder Egg, lk 3-4, https://www.ln.edu.hk/mcsln/archive/58th_issue/pdf/critic_03.pdf (vaadatud 29.04.2023).
- ³ Lane, David; Tweed, Marina 2022. The Gourmand's Egg. Köln: Taschen.
- ⁴ Viirand, Martin. 25.04.1997 MAAILMAPILT. Ülo Sooster. Tallinn: Eesti Raadio. Helisalvestus 24 min 30 sek. Kättesaadav: ERR arhiiv, <https://arhiiv.err.ee/audio/vaata/maailmapilt-maailmapilt-ulo-sooster-35485> (vaadatud 18.05.2023).
- ⁵ MAIN ST. Fort Worth Arts Festival. Robert Coby. <https://mainstreetartsfest.org/artist/robert-coby> (vaadatud 21.05.2023).

Kasutatud kirjandus

Lane, David; Tweed, Marina 2022. The Gourmand's Egg. Köln: Taschen.

Internetiallikad

Kofod, Michael. Roll-up Technique. <https://micko.dk/roll-up-technique> (vaadatud 20.05.2023).

MAIN ST. Fort Worth Arts Festival. Robert Coby. <https://mainstreetartsfest.org/artist/robert-coby> (vaadatud 21.05.2023).

Siu-cheong, Li. Food and Fun for Children: A Circuit of Culture Study of Kinder Egg, lk 3-4. https://www.ln.edu.hk/mcsln/archive/58th_issue/pdf/critic_03.pdf (vaadatud 29.04.2023).

Viirand, Martin. 25.04.1997 MAAILMAPILT. Ülo Sooster. Tallinn: Eesti Raadio. Helisalvestus 24 min 30 sek. Kättesaadav: ERR arhiiv. <https://arhiiv.err.ee/audio/vaata/maailmapilt-maailmapilt-ulo-sooster-35485> (vaadatud 18.05.2023).

Fotod

Foto 1. https://pallasart.ee/webserver/e-ope/courses/Tartu_kunstnikke/Galeriid_Eesti-kunstnikud/Sooster_Ylo (vaadatud 20.05.2023).

Foto 2. <https://www.haus.ee/?c=teosed&l=et&id=17211&>window=1&form=0> (vaadatud 20.05.2023).

Ülejäänud fotod autori isiklikud

